

ЦРКВЕНО ПРАВИЛО О МОЛИТВИ И ПОКЛОНИМА

Не узалуд, нити како им на ум паде изнесе свети Оци учење о светим поклонима и молитвама, и Цркви устав предадоше, него разум имајући у погледу светих поклона и молитава, и са исправном мишљу да ћемо од овога плода имати. Најпре ћемо о великим поклонима говорити, који се током свете велике Четрдесетнице и у другим постовима упражњавају, као што то напред (= у претходном излагању) љубави вашој препоручисмо, из древних пергаментских светих књига преписавши и испитавши оне који су у овоме искусни – шта се назива великим поклонима, на који се начин они имају чинити и када се предвиђају уз молитву светога Јефрема; јер када се приближи време да се чине свети велики поклони, тада свако, узневши руке, а заједно са тим и чувствене и умне очи к Богу, као што и божанствени апостол Павле учи, пишући Тимотеју: «Хоћу», вели, «да се људи моле на свакоме месту, подижући свете руке без гнева и двумљења», нека отпочне молитву са умиљењем и страхом Божијим, и даром суза, ако га има, и нека се овако моли молитвом светога Јефрема Сиријскога, говорећи: «Госпode и Владару живота мога», стојећи смерно и нетремице гледајући ка Богу душевно и телесно; и, узневши молитву, нека начини велики поклон, колико може главом до земље сагнути се; онда, подигавши се и ставши смерно, опет се исправивши као и пре, душевно и телесно управљајући поглед свој ка Господу, нека се моли, говорећи други део молитве светога Јефрема: «Дух целомудрености:», и, завршивши, опет нека начини велики поклон, на начин на који је то већ указано. И, поново се усправивши, нека изговори трећи део молитве светога Јефрема: «О, Госпode Царе, дај ми да увидим моја прегрешења:», и, завршивши је, опет нека начини трећи велики поклон. Јер тај велики поклон не назива се тек тако великим, него и јесте величанствен, ако човек може, право стојећи, до земље се поклонити, без икаквих приручних средстава, као што неки стављају клупице преда се, док неки други посежу за нечим другим, чиме леност своју потхрањују, мислећи да се могу поредити са онима који су се исправно трудили у погледу чињења светих великих поклона. (А ово је начин на који се чине свети велики поклони). Опет, после овога почећемо да пишемо о других 12 поклона, како се у уставима о њима говори, при чему се у једнима они називају лакима, а у другим – малима. Неки неуки говоре да њих ваља чинити на исти начин као и велике поклоне, али када би било тако, они се не би називали другим, лаким или малим поклонима. И ако би требало чинити такве поклоне, онда би при томе ваљало понављати ту исту молитву светога Јефрема Сиријскога, а не ону краћу, која се заправо чита – «Боже, очисти ме грешнога и помилуј ме». И не би било другог решења, него да се и ту такође напише: «велики поклон»; а свуда је на овим местима написано просто – «поклон». Поклоном се назива положај тела колико се човек може, усправно стојећи, поклонити, не клекнувши, нити преклонивши главу до земље – ово и јесте начин чињења лаког поклона. Стога, ако ко од вас жели да чува предања светих Отаца и да у светом храму молитвом и поклонима управља по добром поретку, ако је предстојатељ, нека не буде нимало немаран у овом погледу, а ако је клирик или лаик, нека пази, па тамо где је написано: «велики поклон», нека чини велики поклон без журбе, након што се изговори света молитва, са страхом Божијим. А тамо где је написано просто: «поклон», нека једноставно чини поклон онако како је управо представљено: и то не напореда са молитвом, него најпре се изговори молитва, а након ње се начини поклон. И нека се не поступа онако како чине неки, не покуравајући се предању светих Отаца, не будући опитни у светим поклонима и не разумејући добро шта значи молити се овом светом молитвом, него, поклонивши се једном, мало се исправе па се крсте, климају главом, и таквим својим немарним поступањем тобоже испуњавају правило предато нам од светих Отаца о поклонима; такви се не моле Богу молитвом умном и душевном, него, погрбивши се, неко време чине своје узалудне поклоне, а исто тако и молитву светога Јефрема, хитајући да је што пре изговоре. Онај који на такав начин све молитве хита да са поклонима обави, када устане од тих тобожњих бешчасних поклона и заврши безумно мољење своје, уистину на безумника личи, јер нити сам зна шта је чинио, нити је гледао на предстојатеља цркве, него је један другога претицао и њихао се попут трске коју љуља ветар, не гледајући на онога бољег од себе, нити желећи да се научи; него како је ко навикао, тако и чини. Страшно је, ипак ћу рећи, да такви, знајући отачку установу, ипак потпадају под забрану која се чита у недељу Православља светога поста, установљену од светог Седмог васељенског сабора, а која гласи овако: «Свему што се мимо црквеног предања и учења и изображавања Светих и свагдашњег спомена достојних Отаца обнавља или доцније чини, нека је анатема». У поклонима и молитви угледаћемо се на Онога Који говори: «Бог је Дух, и жели да му се у Духу и истини клањају». Божанствени и првоврховни апостол, који је имао опит молитве, говори: «Ако ћу се језиком помолити, дух се мој моли, а ум је мој без плода. Молићу се духом, али ћу се молити и умом; певаћу духом, а певаћу и умом». И још: «Радије ћу у цркви пет речи умом својим изговорити, него хиљаде речи језиком». И свети Лествичник, на кога ћу се позвати, рече: «појући свим срцем мо-

јим», што ће рећи телом и духом. Божанствени Григорије Синаит вели: «Почетак умне молитве јесте дејство, односно очишћујућа сила Духа, као и тајна свештеност ума; крај је пак иступљење и усхођење ума к Богу». И свети Антиох поручује: «Јер је молитва беседа ума са Богом: ум, наиме, изискује такво устројење да буде кадар беседити са Богом». И опет свети Лествичник вели: «Молитва је по оваквом чињењу сапостојање и сједињење ума са Богом». И опет он исти вели: «Почетак молитве праћен је нападима (демонским), који се одгоне од самога почетка једногласно речима њеним. Средина је пребивање у једној јединој мисли о ономе што се изговара, чиме се усходи ка Богу. Стога сви ми, од много тога што је изнето у светим списима, будно пазећи на оно мало што чујемо, не многословимо у молитви, као незнабошци, којима се Христос обраћа, говорећи: «Такви мисле да ће због многих својих речи бити услышени». И поново Лествичник поручује: «Не умуј у погледу речи молитве твоје; јер детиње тепање је веома једноставно и у њему нема лукавства, али она (деца) њиме Оцу своме Који је на небесима угодише. Немој се упуштати у многословље, да ти се ум не би расејавао тражећи речи, јер једна је реч цариникова умилостивила Бога, и једна је реч истине спасла разбојника. Многословљење у молитви многоструко расејава ум и одводи га у маштарије: кратка молитва многоструко је кадра ум сабирати, а он се наслађује или погружава у реч молитве, пребивајући у њој, и наш (анђео) чувар се тада моли скупа са нама. Стога се ми са напором и много, као несавршени, молимо, јер ово друго представља припрему за оно прво, будући да Он даје молитву чисту, без лености, ономе ко се моли са напором и превладавајући нечисту молитву. Наиме, нечиста молитва подразумева и погибао, и поткрадање, и порок. Нечистота значи стајати пред Богом, али се у маштаријама бавити непотребним мислима. Погибао значи поробљавање некорисним бригама. Поткрадање се састоји у неосетном лебдењу у мислима. Порок је било који напад који нам се тада приближава. Ево, овде завршавамо излагање о светој, свештој и свагдашњег сећања достојној умној молитви. Али да кажемо нешто и о светој саборној молитви, чије је место у црквеној тајни, глава 52, откако свештеник изрекне славословље, и каже: «У миру Господу се помолимо». Са миром се молимо Господу и иштимо од Њега коју молитву да чинимо, јер не знамо како нам ваља поступати. И немојмо многословити, - учи нас оним како ваља поступати у погледу молитве, а најпре обичају да је потребно молити се у миру. Одмах након славословља молимо за оно за шта је заповеђено, не исповедајући претходно, нити узносећи благодарење Богу, него за оно за шта се ваља молити: да будемо помиловани. Ово је прозба људи осуђених, људи који су много сагрешили, који ниједан одговор не могу дати, нити исправно оправдање изрећи пред Судијом, него им се једино ове речи из уста могу отети, једино вапај: «Господе, помилуј!» - не због праведности наше, него по човекољубљу Твоме. Такође презвитер говори: «За вишњи мир и за спасење душа наших Господу се помолимо». Свештеник се помоли заједно са народом и каже: О, људи, помолимо се Господу да нам подари мир Свој и да спасе душе наше. А народ одговара: «Господе, помилуј». Затим долазе и друге мисли. Када ђакон каже: «Рецимо сви:», под овом речју не треба разумети ништа друго него само то да сви заједно треба да се помоле – не само клирици, него и сви који се налазе у цркви. Такође ђакон каже: «Од све душе и од свега ума свога рецимо» - али шта ћемо, дакле, рећи? Ништа друго до ону исту заједничку молитву: «Господе, помилуј». О овој светој молитви свети Златоуст пише Коринћанима у 18. поуци: «Јер молитве које се узносе устима покајника бивају заједничке, и од свештеника и од народа: и сви јединствену молитву говоре, пуну скрушености, а то је: «Господе, помилуј!». Стога у службеницима на одговарајућим местима пише да народ изговара ово или оно. У светој Источној Цркви не чини се никако другачије до онако како је написано. Тамо где је написано, народ - сви заједно који су се нашли у храму - изговара: или «Господе, помилуј», или: «Подај, Господе», или: «И са духом твојим», или: «Оче наш:». Ако се код нас и не чини тако, ипак, тако је неопходно поступати, Јер, као што смо напред рекли: када ђакон каже «У миру Господу се помолимо», или: «Рецимо сви», тада сви треба да и одговоре: «Господе, помилуј». Када би само клирици требало да одговарају, не би било записано: «Народ говори». Тако исто и свети Златоуст у већ поменутој поуци опет износи: «У време (савршавања) самих страшних Тајни свештеник поздравља народ: «Мир вам!», а и народ поздравља јереја, говорећи: «И духу твоме». То није ништа друго до следеће: када су опет у питању заједничка благодарења, не благодари он (свештеник) сам, него и сав народ. Он најпре чује њихов глас, прими њихову потврду да је достојно и праведно оно што се врши, и тек тада отпочињу благодарења. И зашто се чудиш ако на неким местима људи заједно са свештеником изговарају, и са самим херувимима и вишњим силама заједничке свештене песме узносе? А све је ово речено да би свако ко отпочиње да стиче трезвљење слушајући ову поуку разумео да смо сви заједно једно тело, и да се један од другог разликујемо онолико колико се разликује уд од уда. И немојмо све препуштати свештеницима, него се и сами, као о заједничком телу, о целој Цркви старајмо. Ово је установа велика: она и нама и вама поручује да упражњавамо мноштво врлина; јер ово чинећи, задобићемо милост Божију овде, и у будућем веку Царство небеско у Христу Исусу Господу нашем; јер Њему приличи слава, са Оцем и Светим Духом, у векове. Амин.